

Сборник съдебна практика

Дело C-109/20

Republiken Polen
срещу
PL Holdings Sàrl

(Преюдициално запитване, отправено от Högsta domstolen)

Решение на Съда (голям състав) от 26 октомври 2021 година

„Преюдициално запитване — Споразумение между правителството на Кралство Белгия и правителството на Великото херцогство Люксембург, от една страна, и правителството на Народна република Полша, от друга страна, относно взаимното насърчаване и защита на инвестициите, подписано на 19 май 1987 г. — Арбитражно производство — Спор между инвеститор от една държава членка и друга държава членка — Арбитражна клауза, предвидена в това споразумение, която противоречи на правото на Съюза — Недействителност — Арбитражно споразумение ad hoc между страните по този спор — Участие в арбитражното производство — Мълчаливо волеизявление на тази друга държава членка да сключи посоченото арбитражно споразумение — Незаконосъобразност“

1. *Международни споразумения — Споразумения, сключени от държавите членки — Споразумения отпреди присъединяването на държава членка към Съюза — Двустранен инвестиционен договор между Кралство Белгия и Великото херцогство Люксембург, от една страна, и Народна република Полша, от друга страна — Последници от този договор след присъединяването към Съюза — Разпоредба, позволяваща на инвеститор от една държава членка, да сезира арбитражен съд в случай на спор с друга държава членка — Арбитражна клауза, която противоречи на правото на Съюза — Недопустимост (член 4, параграф 3, първа алинея и член 19, параграф 1, втора алинея ДЕС; членове 267 ДФЕС и 344 ДФЕС; член 4, параграф 1 от Споразумението за прекратяване на двустранните инвестиционни договори между държавите — членки на Европейския съюз)*

(вж. т. 44—46)

2. *Международни споразумения — Споразумения, сключени от държавите членки — Споразумения отпреди присъединяването на държава членка към Съюза — Двустранен инвестиционен договор между Кралство Белгия и Великото херцогство Люксембург, от една страна, и Народна република Полша, от друга страна — Последници от този договор след присъединяването към Съюза — Спор между инвеститор от една държава членка и друга държава членка — Сключване на*

арбитражно споразумение ad hoc между страните по този спор — Арбитражно споразумение със същото съдържание като арбитражната клауза, която е предвидена в посочения двустранен договор и е обявена за недействителна поради противоречието ѝ с правото на Съюза — Недопустимост (член 4, параграф 3 ДЕС; членове 267 ДФЕС и 344 ДФЕС; член 7, буква б) от Споразумението за прекратяване на двустранните инвестиционни договори между държавите — членки на Европейския съюз)

(вж. т. 47—56 и диспозитива)

Резюме

Правото на Съюза забранява сключването от държава членка на арбитражно споразумение, идентично по съдържанието си с недействителна арбитражна клауза, съдържаща се в двустранен инвестиционен договор между държави членки

Следователно националният съд е длъжен да отмени арбитражно решение, прието въз основа на такова арбитражно споразумение.

През 2013 г. на дружество PL Holdings, учредено по люксембургското право, е отнето правото на глас, основано на дяловото му участие в капитала на полска банка, и му е разпоредено да продаде това участие. Тъй като не е съгласно с това решение, прието от Komisja Nadzoru Finansowego (Комисия за финансовите пазари, Полша), PL Holdings решава да заведе арбитражно производство срещу Полша. За тази цел, като се основава на двустранния инвестиционен договор (ДИД), сключен през 1987 г. между Белгия и Люксембург, от една страна, и Полша, от друга¹, PL Holdings сезира арбитражния съд, предвиден с арбитражна клауза, съдържаща се в този договор².

С две решения от 28 юни и 28 септември 2017 г. арбитражният съд приема, че е компетентен да разгледа спора, констатира, че Полша не е изпълнила задълженията си, произтичащи от ДИД, и я осъжда да заплати на PL Holdings обезщетение за вреди.

Жалбата за отмяна на арбитражните решения, подадена от Полша пред Svea hovrätt (Апелативен съд Стокхолм, Швеция), е отхвърлена. Тази юрисдикция приема по-специално, че макар съдържащата се в ДИД арбитражна клауза, според която споровете относно този договор трябва да се решават от арбитражен орган, да е недействителна, тази недействителност не е пречка държава членка и инвеститор от друга държава членка да сключат последващо арбитражно споразумение ad hoc, за да разрешат този спор.

Сезиран с жалба срещу решението на апелативния съд, Högsta domstolen (Върховен съд, Швеция) решава да отправи преюдициално запитване до Съда, за да се изясни дали членове 267 ДФЕС и 344 ДФЕС препятстват сключването на арбитражно споразумение ad hoc между страните по спора, при положение че това споразумение е идентично по съдържанието си с арбитражна клауза, която е предвидена от ДИД и е в противоречие с правото на Съюза.

¹ Споразумение между правителството на Кралство Белгия и правителството на Великото херцогство Люксембург, от една страна, и правителството на Народна република Полша, от друга страна, относно взаимното насърчаване и защита на инвестициите, подписано на 19 май 1987 г.

² Член 9 от ДИД.

Съдът, заседаващ в голям състав, доразвива практиката си, установена с решение *Achmea*³, и приема, че правото на Съюза забранява сключването от държава членка на такова арбитражно споразумение.

Съображения на Съда

На първо място, като се позовава на решение *Achmea*, Съдът потвърждава, че съдържащата се в ДИД арбитражна клауза, съгласно която инвеститор от една от държавите членки може в случай на спор във връзка с инвестиции в другата държава членка, сключила този ДИД, да заведе арбитражно производство срещу последната държава пред арбитражен съд, чиято компетентност тази държава се е задължила да приеме, е в противоречие с правото на Съюза. Всъщност тази клауза може да постави под въпрос, освен принципа на взаимно доверие между държавите членки, и запазването на присъщия характер на правото на Съюза, гарантирано от производството за преюдициално запитване, предвидено в член 267 ДФЕС. Следователно посочената клауза не е съвместима с принципа на лоялно сътрудничество, закрепен в член 4, параграф 3, първа алинея ДЕС, и накърнява автономията на правото на Съюза, прогласена по-специално в член 344 ДФЕС.

На второ място, Съдът констатира, че да се позволи на държава членка да отнесе спор, който може да е свързан с прилагането и тълкуването на правото на Съюза, до арбитражен орган със същите характеристики като предвидения с такава арбитражна клауза, която е недействителна, тъй като е в противоречие с правото на Съюза, чрез сключването на арбитражно споразумение *ad hoc* със същото съдържание като тази клауза, би довело в действителност до заобикаляне на задълженията, произтичащи за тази държава членка от Договорите, и по-специално от цитираните по-горе членове.

Всъщност, най-напред, това арбитражно споразумение *ad hoc* би произвело по отношение на спора, в рамките на който е било сключено, същите последици като свързаните с въпросната арбитражна клауза. Причината за съществуването на това споразумение би била именно да се замени тази клауза, за да се запазят последиците ѝ въпреки нейната недействителност.

По-нататък, последиците от това заобикаляне на задълженията на съответната държава членка не биха били по-малко сериозни, по съображение че става въпрос за отделен случай. Всъщност този правен подход можело да се възприеме по редица спорове, които могат да се отнасят до прилагането и тълкуването на правото на Съюза, с което да се накърни многократно автономията на това право.

Освен това, всяко искане за арбитраж, отправено до държава членка въз основа на арбитражна клауза, би могло да съдържа предложение за арбитраж и в този случай същата държава би могла да се разглежда като приела това предложение само поради факта че е пропуснала да изтъкне конкретни доводи срещу наличието на арбитражно споразумение *ad hoc*. Това положение обаче би довело до запазване на последиците от задължението на тази държава членка, което е поето в нарушение на правото на Съюза и поради това е недействително, да приеме компетентността на сезирания арбитражен орган.

³ Решение от 6 март 2018 г., *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158).

Накрая, както от решение *Achmea*, така и от принципите на предимство на правото на Съюза и на лоялно сътрудничество следва не само че държавите членки не могат да поемат задължение да изключват от правораздавателната система на Съюза споровете, които могат да се отнасят до прилагането и тълкуването на правото на Съюза, но и че когато този спор е отнесен до арбитражен орган по силата на задължение, поето в противоречие с посоченото право, те са длъжни да направят възражение за недействителност на арбитражната клауза или на арбитражното споразумение *ad hoc*, въз основа на която или на което посоченият орган е сезиран⁴.

По този начин всеки опит на държава членка да отстрани причините за недействителността на арбитражна клауза чрез договор с инвеститор от друга държава членка би бил в несъответствие с това задължение да се направи възражение за недействителността на тази клауза и така би могъл да доведе до незаконосъобразност на самото основание на този договор, тъй като би бил в противоречие с основните разпоредби и принципи, уреждащи правния ред на Съюза.

Ето защо Съдът заключава, че националният съд е длъжен да отмени арбитражно решение, прието въз основа на арбитражно споразумение, което е в противоречие с правото на Съюза.

⁴ Извод, който се потвърждава и от член 7, буква б) от Споразумението за прекратяване на двустранните инвестиционни договори между държавите — членки на Европейския съюз (ОВ L 169, 2020 г., стр. 1).